

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 28ης Φεβρουαρίου 2013¹

Υπόθεση C-32/12

Soledad Duarte Hueros
κατά
Autociba SA
και
Automóviles Citroen España SA

[αίτηση του Juzgado de Primera Instancia no2 de Badajoz (Ισπανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προστασία των καταναλωτών — Οδηγία 1999/44/ΕΚ — Άρθρο 3 — Δικαιώματα του καταναλωτή σε περίπτωση ελαττωμάτων — Ασήμαντο ελάττωμα — Αποκλεισμός της υπαναχώρησης από τη σύμβαση (αναστροφή πωλήσεως) — Αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος»

I – Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 1999/44/ΕΚ². Πρόκειται κατ' ουσίαν για το ζήτημα αν ο δικαστής οφείλει να μειώσει αυτεπαγγέλτως το τίμημα του ελαττωματικού πωλουμένου πράγματος (εν προκειμένω ενός ανοιχτού αυτοκινήτου του οποίου η συρόμενη οροφή δεν είναι στεγανή) όταν, λόγω του επουσιώδους χαρακτήρα του ελαττώματος, δεν χωρεί μεν υπαναχώρηση από τη σύμβαση (αναστροφή πωλήσεως), πλην όμως ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής έχει ασκήσει δικαστικώς μόνο το δικαίωμα υπαναχώρησης από τη σύμβαση.

2. Υπόβαθρο της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως αποτελούν οι ρυθμίσεις της ισπανικής Πολιτικής Δικονομίας που, με βάση τα όσα εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, δεν επιτρέπουν εν προκειμένω να επιβληθεί στον εναγόμενο να αποδώσει το ποσό κατά το οποίο μειώνεται το τίμημα. Το Δικαστήριο οφείλει επομένως να εξετάσει αν η οδηγία 1999/44 επιβάλλει σε μια τέτοια περίπτωση στο δικαστήριο να ενεργήσει αυτεπαγγέλτως.

3. Η οδηγία 1999/44 καθίσταται έτσι για τρίτη φορά αντικείμενο αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως³. Σε αντίθεση όμως με τις δύο άλλες περιπτώσεις, εν προκειμένω το επίμαχο ζήτημα δεν έγκειται στη σπουδαιότητα ή το εύρος των δικαιωμάτων του καταναλωτή, αλλά, για πρώτη φορά, στην επίκλησή τους ενώπιον των δικαστηρίων.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — Οδηγία 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών (ΕΕ L 171, σ. 12, στο εξής: οδηγία 1999/44 ή οδηγία).

3 — Ως προς τις άλλες δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την οδηγία 1999/44, βλ. αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 2011, C-65/09 και C-87/09, Weber και Putz (Συλλογή 2011, σ. I-5257) και της 17ης Απριλίου 2008, C-404/06, Quelle (Συλλογή 2008, σ. I-2685).

II – Το νομικό πλαίσιο

A – Το δίκαιο της Ένωσης

4. Σκοπός της οδηγίας 1999/44 είναι, όπως προκύπτει από την πρώτη αιτιολογική σκέψη της, η επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Αντιστοίχως, η πέμπτη αιτιολογική σκέψη ορίζει ότι πρέπει να δημιουργηθεί ένα ελάχιστο κοινό σύνολο κανόνων δικαίου των καταναλωτών. Η εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη ορίζει ότι τα κράτη μέλη θεσπίζουν ή διατηρούν εν ισχύ αυστηρότερες διατάξεις προκειμένου να εξασφαλίσουν ακόμη υψηλότερο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών.

5. Το άρθρο 3 της οδηγίας ρυθμίζει τα δικαιώματα του καταναλωτή και έχει ως εξής:

«(1) Ο πωλητής ευθύνεται έναντι του καταναλωτή για κάθε έλλειψη συμμόρφωσης που υπάρχει κατά την παράδοση του αγαθού.

(2) Όταν υπάρχει έλλειψη συμμόρφωσης, ο καταναλωτής έχει δικαίωμα είτε σε δωρεάν αποκατάσταση της συμμόρφωσης του αγαθού με επισκευή ή αντικατάσταση, σύμφωνα με την παράγραφο 3, είτε σε προσήκουσα μείωση του τιμήματος, είτε σε υπαναχώρηση από τη σύμβαση όσον αφορά το αγαθό αυτό, σύμφωνα με τις παραγράφους 5 και 6.

[...]

(5) Ο καταναλωτής μπορεί να ζητήσει προσήκουσα μείωση του τιμήματος ή να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση:

- εάν ο καταναλωτής δεν δικαιούται ούτε επισκευή ούτε αντικατάσταση ή
- εάν ο πωλητής δεν ολοκλήρωσε την επανόρθωση εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος ή
- εάν ο πωλητής δεν ολοκλήρωσε την επανόρθωση χωρίς σημαντική ενόχληση του καταναλωτή.

(6) Ο καταναλωτής δεν δικαιούται να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση εάν η έλλειψη συμμόρφωσης είναι ασήμαντη.»

6. Το άρθρο 8 της οδηγίας φέρει τον τίτλο «Εθνικά δίκαια και στοιχειώδης προστασία» και ορίζει στην παράγραφο 2 αυτού:

«Στον τομέα που καλύπτεται από την παρούσα οδηγία, τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν εν ισχύ αυστηρότερες διατάξεις, σύμφωνες προς τη συνθήκη, προκειμένου να εξασφαλίσουν ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας του καταναλωτή.»

B – Το Εθνικό δίκαιο

7. Η Ισπανία μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο την οδηγία 1999/44 με τον νόμο 23/2003, της 10ης Ιουλίου 2003, περί εγγυήσεων κατά την πώληση καταναλωτικών αγαθών (*Ley de Garantías en la Venta de Bienes de Consumo*⁴, στο εξής: νόμος 23/2003)⁵.

4 — *BOE* (Boletín Oficial del Estado) αριθ. 165 της 11ης Ιουλίου 2003, σ. 27160.

5 — Η ως άνω διάταξη καταργήθηκε με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 1/2007 της 16ης Νοεμβρίου 2007, περί εγκρίσεως του κωδικοποιημένου κειμένου του γενικού νόμου για την προστασία των καταναλωτών και των χρηστών και άλλων συμπληρωματικών νόμων (*BOE* αριθ. 287 της 30ής Νοεμβρίου 2007, σ. 49181), αλλά εξακολουθεί να εφαρμόζεται στην παρούσα περίπτωση, διότι η νέα ρύθμιση δεν άρχισε να ισχύει παρά την 1η Δεκεμβρίου 2007, δηλαδή μετά την αγορά του οχήματος.

8. Ο νόμος αυτός περιέχει, στα άρθρα του 4 έως 8, ρυθμίσεις οι οποίες αντιστοιχούν στο άρθρο 3 της οδηγίας 1999/44. Ρυθμίσεις αντίστοιχες προς εκείνες του άρθρου 3, παράγραφοι 5 και 6, και σχετικές με τη μείωση του τιμήματος και την υπαναχώρηση από τη σύμβαση απαντούν στο άρθρο 7 του νόμου 23/2003.

9. Ο ισπανικός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (*Ley de Enjuiciamiento Civil*, στο εξής: LEC)⁶ περιέχει μεταξύ άλλων μια ρύθμιση σχετικά με την αρχή της διαθέσεως και συζητήσεως (άρθρο 216 LEC), που ορίζει ότι τα δικαστήρια αποφασίζουν με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς, τα αποδεικτικά μέσα και τα αιτήματα των διαδίκων. Το άρθρο 218 LEC θεσπίζει την αρχή της αντιστοιχίας και ορίζει ότι οι αποφάσεις δεν πρέπει να βαίνουν πέραν των αιτημάτων του δικογράφου της αγωγής και των λοιπών αξιώσεων τις οποίες προβάλλουν οι διάδικοι στο πλαίσιο της δίκης.

10. Το άρθρο 400 LEC ορίζει ότι, στην περίπτωση που το δικαίωμα που προβάλλεται με την αγωγή μπορεί να στηριχθεί σε διάφορες πραγματικές ή νομικές βάσεις, οι βάσεις αυτές πρέπει να προβληθούν στο δικόγραφο της αγωγής, εφόσον είναι γνωστές κατά τον χρόνο της ασκήσεως της αγωγής ή είναι δυνατόν να προβληθούν σε αυτό το χρονικό σημείο. Δεν επιτρέπεται η επιφύλαξη τους ενόψει μεταγενέστερης δίκης. Η ως άνω διάταξη περιέχει ακόμη ρυθμίσεις για το δεδικασμένο και ορίζει ότι οι πραγματικές και νομικές βάσεις των οποίων γίνεται επίκληση στο πλαίσιο μεταγενέστερης δίκης θεωρούνται ότι ταυτίζονται με τις πραγματικές και νομικές βάσεις που προβλήθηκαν σε προγενέστερη δίκη, αν μπορούσαν να προβληθούν στη δίκη εκείνη.

III – Το ιστορικό της διαφοράς και το προδικαστικό ερώτημα

11. Τον Ιούλιο του 2004, η Soledad Duarte Hueros (στο εξής: S. Duarte) αγόρασε από την εταιρία Autociba SA (στο εξής: Autociba) ένα αυτοκίνητο μάρκας Citroën στην τιμή των 14 320 ευρώ. Επρόκειτο για το μοντέλο «C3 Pluriel 1,4l», το οποίο διαθέτει κινητή οροφή και μπορεί έτσι να μετατραπεί σε ανοιχτό αυτοκίνητο. Το όχημα παραδόθηκε στην S. Duarte και ταξινομήθηκε τον Αύγουστο του 2004.

12. Στη συνέχεια το αυτοκίνητο χρειάστηκε να πάει επανειλημμένως στο συνεργείο, διότι όποτε έβρεχε εισχωρούσε νερό από την οροφή. Το ελάττωμα δεν κατέστη δυνατό να αρθεί παρά τις επανειλημμένες απόπειρες επιδιορθώσεως⁷. Η S. Duarte ζήτησε έτσι αρχικώς την παράδοση ενός νέου αυτοκινήτου. Η Autociba δεν δέχθηκε το αίτημα αυτό. Τελικώς, τον Μάρτιο του 2011, η S. Duarte άσκησε αγωγή κατά της Autociba και της κατασκευάστριας του οχήματος Automóviles Citroën España (στο εξής: Citroën España), με την οποία υπαναχωρεί από τη σύμβαση πωλήσεως και ζητεί την απόδοση του τιμήματος.

13. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι η ασκηθείσα υπαναχώρηση από τη σύμβαση πωλήσεως δεν επιτρέπεται λόγω του επουσιώδους χαρακτήρα του ελαττώματος βάσει του νόμου 23/2003. Η S. Duarte έχει μόνο δικαίωμα σε μείωση του τιμήματος. Βάσει όμως του ισπανικού δικονομικού δικαίου δεν μπορεί να της επιδικασθεί το ποσό της μειώσεως, διότι η S. Duarte υπαναχώρησε μόνον από τη σύμβαση, ζητώντας να της αποδοθεί ολόκληρο το τίμημα, και δεν ζήτησε, ούτε καν επικουρικώς, τη μείωση του τιμήματος. Η S. Duarte δεν μπορεί να επικαλεσθεί την αξίωση σε μείωση του τιμήματος ούτε σε μεταγενέστερη δίκη. Τούτο εμποδίζεται από την έκταση του δεδικασμένου βάσει του LEC, το οποίο καλύπτει και όλες τις αξιώσεις που θα μπορούσαν να έχουν προβληθεί σε προγενέστερη δίκη, αλλά δεν προβλήθηκαν.

6 — Νόμος 1/2000 της 7ης Ιανουαρίου 2000, περί Πολιτικής Δικονομίας (BOE αριθ. 7 της 8ης Ιανουαρίου 2000, σ. 575).

7 — Από τον Νοέμβριο του 2005 έως τον Ιούλιο του 2008, βάσει των στοιχείων της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, το αυτοκίνητο βρέθηκε στο συνεργείο τουλάχιστον πέντε φορές.

14. Κατά συνέπεια, το Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Badajoz ανέστειλε τη διαδικασία με διάταξη της 13ης Ιανουαρίου 2012, η οποία περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 Ιανουαρίου 2012, και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Μπορεί το δικαστήριο να επιδικάσει αυτεπαγγέλτως στον καταναλωτή προσηκούσα μείωση του τιμήματος αν αυτός, μη έχοντας επιτύχει την αποκατάσταση της συμμορφώσεως του πράγματος προς τους όρους της συμβάσεως –διότι, αν και τη ζήτησε επανειλημμένως, η επισκευή δεν πραγματοποιήθηκε–, προβαίνει δικαστικώς μόνο σε υπαναχώρηση από τη σύμβαση, η δε υπαναχώρηση δεν ενδείκνυται, διότι η μη συμμόρφωση προς τους όρους της συμβάσεως είναι επουσιώδης;»

15. Κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία υπέβαλαν γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις η Autocíba, η Επιτροπή και η Ισπανική Κυβέρνηση. Στην έγγραφη διαδικασία μετείχε και η S. Duarte, καθώς και η Γαλλική, η Ουγγρική και η Πολωνική Κυβέρνηση. Η Γερμανική Κυβέρνηση ανέπτυξε τις παρατηρήσεις της μόνο προφορικώς.

IV – Νομική εκτίμηση

A – Επί του παραδεκτού

16. Σχετικά με το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο μόνο για την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Το προδικαστικό ερώτημα όμως, βάσει του γράμματός του, δεν αφορά την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, αλλά μάλλον αναφέρεται αφηρημένα στο ζήτημα αν ο εθνικός δικαστής μπορεί αυτεπαγγέλτως να επιδικάσει μείωση του τιμήματος.

17. Λαμβάνοντας όμως υπόψη το λοιπό περιεχόμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, υιοθετώ την ίδια ερμηνεία του προδικαστικού ερωτήματος με την Ισπανική και την Πολωνική Κυβέρνηση, ότι δηλαδή το αιτούν δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν η οδηγία 1999/44 έχει την έννοια ότι το δικαστήριο πρέπει να είναι σε θέση να επιδικάσει αυτεπαγγέλτως μείωση του τιμήματος στην περίπτωση που ο καταναλωτής δεν έχει ζητήσει την ως άνω μείωση στο πλαίσιο της δίκης, αλλά θα είχε αξίωση σε αυτήν βάσει της οδηγίας. Με αυτήν την αναπροσαρμοσμένη διατύπωση, το προδικαστικό ερώτημα είναι συνεπώς παραδεκτό.

18. Κατά τη γνώμη μου, το προδικαστικό ερώτημα πρέπει να αναδιατυπωθεί και από μία άλλη άποψη: Το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η οδηγία επιτρέπει την αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος, δηλαδή αν το δικαστήριο *δύναται* να προβεί αυτεπαγγέλτως στη μείωση. Για να δοθεί όμως μια λυσιτελής απάντηση, πρέπει μάλλον να εξετασθεί αν η οδηγία επιτάσσει την αυτεπάγγελτη μείωση, αν δηλαδή το εθνικό δικαστήριο *οφείλει* να δεχθεί αυτεπαγγέλτως τη μείωση αυτή.

19. Η Autocíba, η Citroën España και το Ministerio Fiscal⁸ αμφισβητούν εξάλλου το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως με το σκεπτικό ότι ο Ισπανός νομοθέτης μετέφερε την οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο, οπότε η υπό κρίση υπόθεση αφορά μόνο ζητήματα του εθνικού δικαίου. Το Δικαστήριο δεν έχει έτσι αρμοδιότητα για τη διενέργεια ερμηνείας.

8 – Εισαγγελική αρχή.

20. Τούτο όμως δεν ευσταθεί, απεναντίας η επιχειρηματολογία αυτή αντιβαίνει στην αρχή της ενιαίας εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Το ότι η οδηγία έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο αυτονοήτως δεν μεταβάλλει το γεγονός ότι οι διατάξεις εν τέλει ανάγονται σε ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης. Προκειμένου συνεπώς να διαφυλαχθεί η ενότητα του δικαίου της Ένωσης, ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύεται η υποκείμενη οδηγία εξακολουθεί να έχει αποφασιστική σημασία για την ερμηνεία των διατάξεων αυτών. Αποκλειστικώς αρμόδιο για την ως άνω ερμηνεία είναι το Δικαστήριο. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι επομένως και από αυτήν την άποψη παραδεκτή.

21. Η Autocíba επικαλείται τέλος ότι τα δικαιώματα μειώσεως και υπαναχωρήσεως από τη σύμβαση έχουν υποπέσει αντιστοίχως σε παραγραφή και αποσβεστική προθεσμία και, κατά συνέπεια, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη. Το ζήτημα του πότε επέρχεται η παραγραφή και η απόσβεση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την οδηγία διέπεται καταρχήν από το εθνικό δίκαιο, το οποίο όμως πρέπει να τηρεί συναφώς την κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας ελάχιστη προθεσμία των δύο ετών. Ο έλεγχος του αν η προθεσμία αυτή έχει όντως λήξει ή όχι είναι αποκλειστικώς έργο του εθνικού δικαστηρίου. Επιπλέον, στο πλαίσιο διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, απόκειται στο επιληφθέν της διαφοράς εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως. Κατά συνέπεια, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν το δίκαιο της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται καταρχήν να απαντήσει⁹. Το αιτούν δικαστήριο δεν υπέβαλε στο Δικαστήριο κανένα ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 1, οπότε η τυχόν παραγραφή ή απόσβεση των δικαιωμάτων της S. Duarte δεν εξετάζεται στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως και δεν έχει σημασία για το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

B – Επί της ερμηνείας της οδηγίας 1999/44

22. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να πληροφορηθεί αν η οδηγία 1999/44 επιβάλλει στο δικαστήριο να μειώσει αυτεπαγγέλτως το τίμημα ενός ελαττωματικού πράγματος, όταν ο καταναλωτής έχει ασκήσει δικαστικώς μόνο υπαναχώρηση από τη σύμβαση, στην οποία όμως δεν δικαιούται να προβεί.

23. Υπόβαθρο του προδικαστικού ερωτήματος αποτελούν οι ρυθμίσεις της ισπανικής Πολιτικής Δικονομίας. Η S. Duarte με την αγωγή της υπαναχώρησε μόνον από τη σύμβαση πώλησεως και ζήτησε να της αποδοθεί ολόκληρο το τίμημα, πράγμα που δεν δικαιούται στην περίπτωση που το ελάττωμα είναι ασήμαντο, βλ. άρθρο 7, περίοδος 2, του νόμου 23/2003 ή, αντιστοίχως, άρθρο 3, παράγραφος 6, της οδηγίας. Είναι μεν αναμφισβήτητο ότι δικαιούται μείωση του τιμήματος κατά το άρθρο 7, περίοδος 1, του νόμου 23/2003 (που αντιστοιχεί στο άρθρο 3, παράγραφος 5, της οδηγίας). Στο δικόγραφο της αγωγής της δεν ζήτησε όμως αυτή τη μείωση του τιμήματος. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, βάσει της ισχύουσας στο ισπανικό δίκαιο αρχής της αντιστοιχίας¹⁰, δεν έχει τη δυνατότητα, αντί να δεχθεί ως έγκυρη την υπαναχώρηση από τη σύμβαση, να επιδικάσει μόνο το ποσό της μειώσεως του τιμήματος. Αντιθέτως, το δικαστήριο δεσμεύεται από το συγκεκριμένο αίτημα του καταναλωτή¹¹. Η μεταβολή της αγωγής επίσης αποκλείεται κατά το ισπανικό δικονομικό δίκαιο. Η νέα αγωγή με αίτημα την καταβολή του ποσού της μειώσεως του τιμήματος αποκλείεται λόγω της εκτάσεως του δεδικασμένου της πρώτης δίκης κατά το άρθρο 400 LEC. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά συνέπεια αν το αποτέλεσμα αυτό συμβιβάζεται με την οδηγία 1999/44.

9 — Αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, C-409/06, Winner Wettern (Συλλογή 2010, σ. I-8015, σκέψη 36), και της 27ης Οκτωβρίου 2009, C-115/08, ČEZ (Συλλογή 2009, σ. I-10265, σκέψη 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

10 — Βλ. άρθρο 218 LEC.

11 — Βλ. άρθρο 216 LEC.

24. Όπως ορθώς εκθέτει η Ισπανική Κυβέρνηση, πρέπει συνεπώς να γίνει διάκριση μεταξύ δύο ερωτημάτων: Πρώτον, ποια δικαιώματα έχει η S. Duarte βάσει της οδηγίας και, δεύτερον, πώς μπορεί να ικανοποιηθεί δικαστικώς ένα υφιστάμενο δικαίωμα. Επειδή η S. Duarte, όπως δηλώνει το αιτούν δικαστήριο, έχει αναμφισβήτητα αξίωση σε μείωση του τιμήματος και επειδή το αιτούν δικαστήριο έχει επίσης διαπιστώσει ότι αποκλείεται το δικαίωμα υπαναχωρήσεως από τη σύμβαση, η παρούσα υπόθεση αφορά μόνο το δεύτερο ερώτημα, δηλαδή το πώς η S. Duarte μπορεί να επιτύχει δικαστικώς την ικανοποίηση της αξιώσεως την οποία έχει.

25. Σκοπός της οδηγίας 1999/44 είναι, όπως προκύπτει από την πρώτη αιτιολογική σκέψη της, η επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών¹². Ως εκ τούτου, για την περίπτωση που το πράγμα που παραδίδεται είναι ελαττωματικό και κατά συνέπεια δεν συμμορφώνεται προς τη σύμβαση, το άρθρο 3 της οδηγίας επιφυλάσσει στον καταναλωτή διάφορα δικαιώματα. Η οδηγία δεν περιέχει όμως ρυθμίσεις για το πώς μπορούν να προβληθούν τα δικαιώματα αυτά ενώπιον των δικαστηρίων¹³.

26. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ελλείπει ρυθμίσεων του δικαίου της Ένωσης, απόκειται στο εθνικό δίκαιο να ορίσει τα αρμόδια δικαστήρια και να θεσπίσει τους διαδικαστικούς κανόνες ασκήσεως του ενδίκου βοηθήματος που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της προστασίας των δικαιωμάτων τα οποία αντλούν οι ιδιώτες από την οδηγία 1999/44¹⁴. Στο πλαίσιο αυτό όμως τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας¹⁵.

27. Κατά συνέπεια, όπως εκθέτει η Γαλλική Κυβέρνηση, υποχρέωση σε αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος είναι εν προκειμένω νοητή μόνον στην περίπτωση που η σχετική δυνατότητα υφίσταται στο εθνικό δίκαιο ή στην περίπτωση που είναι απαραίτητη προς εξασφάλιση της πλήρους αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης. Επειδή το ισπανικό δικονομικό δίκαιο, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, δεν προβλέπει την αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος, τίθεται το ερώτημα αν το εν λόγω δίκαιο ανταποκρίνεται στις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

1. Τήρηση των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας

28. Η αρχή της ισοδυναμίας ορίζει ότι οι συγκεκριμένοι δικονομικοί κανόνες για τις αξιώσεις βάσει του δικαίου της Ένωσης δεν μπορούν να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που θα ίσχυαν για αντίστοιχα ένδικα βοηθήματα του εσωτερικού δικαίου¹⁶. Δεν προκύπτει εν προκειμένω παραβίαση της αρχής της ισοδυναμίας. Αντιθέτως, οι οικείες ρυθμίσεις του ισπανικού δικονομικού δικαίου ισχύουν ανεξαρτήτως του αν αντικείμενο του ενδίκου βοηθήματος αποτελεί αξίωση βάσει του δικαίου της Ένωσης ή αξίωση βάσει του εθνικού δικαίου.

12 — Βλ. συναφώς και την απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Απριλίου 2008, *Quelle* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 36).

13 — Διαφορετική είναι παραδείγματος χάριν η περίπτωση, όπως εκθέτει ορθώς η Ουγγρική Κυβέρνηση, της οδηγίας 1993/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), η οποία προβλέπει ρητώς, στο άρθρο της 7, παράγραφος 1, ότι τα κράτη μέλη φροντίζουν να προβλέψουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα προκειμένου να παύσει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών.

14 — Βλ. αποφάσεις της 18ης Μαρτίου 2010, C-317/08 έως C-320/08, *Alassini* (Συλλογή 2010, σ. I-2213, σκέψη 47), της 15ης Απριλίου 2008, C-268/06, *Impact* (Συλλογή 2008, σ. I-2483, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), της 13ης Μαρτίου 2007, C-432/05, *Unibet* (Συλλογή 2007, σ. I-2271, σκέψη 39), της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-168/05, *Mostaza Claro* (Συλλογή 2006, σ. I-10421, σκέψη 24), καθώς και της 16ης Δεκεμβρίου 1976, 33/76, *Rewe* (Συλλογή τόμος 1976, σ. 747, σκέψη 5), και 45/76, *Comet* (Συλλογή τόμος 1976, σ. 765, σκέψη 13).

15 — Βλ. αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, C-177/10, *Rosado Santana* (Συλλογή 2011, σ. I-7907, σκέψη 89), της 6ης Οκτωβρίου 2009, C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones* (Συλλογή 2009, σ. I-9579, σκέψη 38), της 7ης Ιουνίου 2007, C-222/05 έως C-225/05, *van der Weerd* κ.λπ. (Συλλογή 2007, σ. I-4233, σκέψη 28), *Mostaza Claro* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 14, σκέψη 24), της 16ης Μαΐου 2000, C-78/98, *Preston* κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-3201, σκέψη 31), και της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-430/93 και C-431/93, *van Schijndel* και *van Veen* (Συλλογή 1995, σ. I-4705, σκέψη 17).

16 — Βλ. μεταξύ άλλων τις αποφάσεις *Impact* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 14, σκέψη 44), *van der Weerd* κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 28), της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-312/93, *Peterbroeck* (Συλλογή 1995, σ. I-4599, σκέψη 12), και *Rewe* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 14, σκέψη 5).

29. Η αρχή της αποτελεσματικότητας επιβάλλει να μην καθίσταται πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερής, λόγω μιας εσωτερικής δικονομικής διατάξεως, η άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμονται από το δίκαιο της Ένωσης¹⁷. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η θέση της διατάξεως στη συνολική διαδικασία, η εξέλιξη της διαδικασίας και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της διαδικασίας ενώπιον των διαφόρων εθνικών αρχών¹⁸, καθώς ενδεχομένως και οι αρχές που αποτελούν τη βάση του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, όπως παραδείγματος χάριν η προστασία των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας¹⁹.

30. Στο πλαίσιο αυτό, η πρώτη σκέψη είναι ότι η S. Duarte μπορούσε κατά βάση να ζητήσει τη μείωση του τιμήματος με την αγωγή²⁰. Αίτημα μείωσης θα μπορούσε να έχει υποβληθεί και επικουρικός, παράλληλα προς την υπαναχώρηση από τη σύμβαση πωλήσεως. Κατόπιν σχετικής ερωτήσεως, η Ισπανική Κυβέρνηση δήλωσε ότι ένα επικουρικό αίτημα δεν θα συνεπαγόταν μειονεκτήματα για την ενάγουσα, όπως παραδείγματος χάριν υψηλότερα δικαστικά έξοδα. Κατά συνέπεια, το ισπανικό δικονομικό δίκαιο καταρχήν δεν αποκλείει την επίκληση ενώπιον των δικαστηρίων των απορρεόντων από την οδηγία δικαιωμάτων. Απεναντίας, κάθε καταναλωτής έχει δυνατότητα ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος ως προς όλα τα δικαιώματά του από την οδηγία, οπότε η άσκηση των δικαιωμάτων που προκύπτουν από την οδηγία είναι δυνατή.

31. Οι ρυθμίσεις του ισπανικού δικονομικού δικαίου έχουν όμως ως αποτέλεσμα κατά τη γνώμη μου να δυσχεραίνεται υπέρμετρα η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών.

32. Δεν είναι μεν καταρχήν μεμπτό το ότι το δικαστήριο δεσμεύεται από το συγκεκριμένο αίτημα του ενάγοντος. Αυτό σημαίνει ότι ο ενάγων υποβάλλει το σωστό αίτημα, εφόσον θέλει να κερδίσει τη δίκη. Η ως άνω ρύθμιση αποτελεί έκφραση της ισχύουσας τόσο στο ισπανικό δικονομικό δίκαιο όσο και σε πολλές άλλες δικονομίες κρατών μελών αρχής της διαθέσεως, κατά την οποία οι διάδικοι είναι οι κύριοι της διαδικασίας και αυτοί έχουν την πρωτοβουλία στο πλαίσιο της. Σκοπός της αρχής αυτής είναι η προστασία των δικαιωμάτων υπερασπίσεως και η διαφύλαξη της εύρυθμης λειτουργίας της διαδικασίας, ιδίως με την προφύλαξη της από καθυστερήσεις τις οποίες συνεπάγεται η εξέταση νέων ισχυρισμών²¹. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως επιβεβαιώσει ότι η αρχή της διαθέσεως αυτή καθεαυτήν συμβιβάζεται με την επιταγή περί αποτελεσματικότητας²². Καταρχήν επομένως μπορεί να αναμένεται από τον καταναλωτή ότι θα επικαλεσθεί ενώπιον των δικαστηρίων τα δικαιώματά του και θα υποβάλει συναφώς το σωστό αγωγικό αίτημα, εν ανάγκη και επικουρικός. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν πρόκειται, όπως εν προκειμένω, για διαδικασία στην οποία απαιτείται η παράσταση δικηγόρων.

33. Η ρύθμιση όμως του ισπανικού δικονομικού δικαίου είναι τέτοια ώστε ένα μεμονωμένο δικονομικό σφάλμα, δηλαδή η υποβολή εσφαλμένου αιτήματος ή η παράλειψη υποβολής ενός επικουρικού αγωγικού αιτήματος, έχει ως συνέπεια να αποκλείεται διά παντός η προβολή μιας αξιώσεως η οποία όντως προκύπτει από την οδηγία. Το αποτέλεσμα αυτό είναι πολύ δεσμευτικό και πολύ αυστηρό, ιδίως δεδομένου ότι η οδηγία αποσκοπεί στο να συμβάλει στην επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, και μου φαίνεται δυσανάλογο, ακόμη και λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου με τις σχετικές ρυθμίσεις σκοπού.

17 — Βλ. απόφαση van Schijndel και van Veen (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 19).

18 — Βλ. απόφαση van Schijndel και van Veen (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 19).

19 — Βλ. αποφάσεις Asturcom Telecomunicaciones (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 39), της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-2/08, Fallimento Olimpiclub (Συλλογή 2009, σ. I-7501, σκέψη 27), καθώς και Peterbroeck (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 16, σκέψη 14).

20 — Βλ. συναφώς ξανά το άρθρο 216 LEC, το οποίο ορίζει ότι τα δικαστήρια αποφασίζουν με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς, τα αποδεικτικά μέσα και τα αιτήματα των διαδίκων.

21 — Βλ. αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 2009, C-227/08, Martín Martín (Συλλογή 2009, σ. I-11939, σκέψη 20), van der Weerd (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 35) και van Schijndel και van Veen (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 21).

22 — Βλ. αποφάσεις van der Weerd (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψεις 36 και 41) και van Schijndel και van Veen (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 22).

34. Ειδικότερα, αφενός το ισπανικό δίκαιο, όπως εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, αντιλαμβάνεται κατά τρόπο πολύ στενό τον δεσμευτικό χαρακτήρα του αιτήματος, λαμβάνοντας υπόψη μόνο το δικαίωμα που προβλήθηκε συγκεκριμένα. Αφετέρου όμως, ως προς την έκταση του δεδικασμένου επικρατεί μια πολύ ευρεία αντίληψη, κατά την οποία το δεδικασμένο καλύπτει επίσης όλα τα δικαιώματα τα οποία θα μπορούσε να έχει επικαλεσθεί ο καταναλωτής, οπότε αποκλείεται η άσκηση νέου σχετικού ενδίκου βοηθήματος. Ήδη κατ' αυτόν τον τρόπο επιβαρύνεται ιδιαίτερος η θέση του καταναλωτή.

35. Αφετέρου, οι ως άνω ρυθμίσεις υπερβαίνουν το μέτρο που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των επιδιωκόμενων με αυτές σκοπών. Ο δεσμευτικός χαρακτήρας του αγωγικού αιτήματος που προβλήθηκε συγκεκριμένα έχει ως σκοπό να προστατεύσει τα δικαιώματα υπερασπίσεως του εναγομένου και να προαγάγει την επίλυση της ένδικης διαφοράς. Ενώ όμως η τήρηση των δικαιωμάτων υπερασπίσεως του εναγομένου είναι δυνατή και σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας, με το να δοθεί παραδείγματος χάριν η ευκαιρία στον εναγόμενο να τοποθετηθεί σχετικά με το μεταβληθέν αγωγικό αίτημα, ο ενάγων δεν έχει μεταγενέστερα δυνατότητα έννομης προστασίας λόγω της απαγορευτικής λειτουργίας του δεδικασμένου. Ναι μεν με τις ρυθμίσεις του LEC αναμφίβολα προωθείται η επίλυση της ένδικης διαφοράς. Εν προκειμένω όμως ουδόλως προκύπτει καθυστέρηση της διαδικασίας. Αντιθέτως, το ζήτημα της μείωσης του τιμήματος αφορά το ίδιο πραγματικό και τους ίδιους διαδίκους με την υπαναχώρηση, οπότε μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα μέχρι τώρα εξαχθέντα πορίσματα της διαδικασίας. Η ύπαρξη, το πολύ, ενός περιορισμένου κινδύνου καθυστέρησης της δίκης ουδόλως τελεί σε αναλογία προς το δραστικό μέτρο του αποκλεισμού κάθε δυνατότητας έννομης προστασίας του καταναλωτή.

36. Επιπλέον, ειδικώς σε σχέση με πραγματικά ζητήματα, όπως παραδείγματος χάριν ο επουσιώδης χαρακτήρας ενός ελαττώματος, η ευόδωση του αγωγικού αιτήματος συχνά εξαρτάται από τη διεξαγωγή αποδείξεων στο πλαίσιο της διαδικασίας και δεν μπορεί να προβλεφθεί προ της ασκήσεως της αγωγής. Τούτο καταδεικνύει σαφώς η παρούσα περίπτωση: Η S. Duarte υπαναχώρησε από τη σύμβαση, επειδή σε μια έκθεση πραγματογνωμοσύνης το ελάττωμα χαρακτηρίστηκε ως μη επουσιώδες. Η διεξαγωγή αποδείξεων από το αρμόδιο δικαστήριο κατέληξε όμως σε διαφορετικό συμπέρασμα. Επομένως, προκειμένου ο καταναλωτής να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του ισπανικού δικονομικού δικαίου, όπως παρουσιάζονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, οφείλει πάντοτε να προβάλλει με την αγωγή του, επικουρικός τουλάχιστον, όλες τις αξιώσεις που θα χρειαστεί ενδεχομένως να εξετασθούν. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να εξασφαλίσει, ενόψει των τυχόν εξελίξεων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, τη δυνατότητά του να πραγματώσει, στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου πραγματικού, τα δικαιώματα τα οποία έχει βάσει της οδηγίας. Τούτο δυσχεραίνει υπέρμετρα, δεδομένων των συνεπειών που επαπειλούνται στην περίπτωση παραλείψεως υποβολής ενός επικουρικού αιτήματος, την πραγμάτωση των δικαιωμάτων και αντιβαίνει στην αρχή της αποτελεσματικότητας.

2. Συνέπειες της παραβιάσεως της αρχής της αποτελεσματικότητας

37. Τίθεται συνεπώς το ερώτημα πώς μπορεί εν προκειμένω να τηρηθεί η αρχή της αποτελεσματικότητας. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, σε περίπτωση παραβιάσεως της αρχής της αποτελεσματικότητας, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να ερμηνεύσει τις εθνικές διατάξεις στο μέτρο του δυνατού κατά τρόπον ώστε η εφαρμογή τους να συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού της διασφαλίσεως αποτελεσματικής ένδικης προστασίας των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης²³. Αν τούτο είναι αδύνατον, οφείλει να αφήσει αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστη την αντιβαίνουσα στο ως άνω δίκαιο εθνική διάταξη, δηλαδή εν προκειμένω τις επίμαχες στην κύρια δίκη εθνικές δικονομικές διατάξεις που διέπουν τον αυστηρώς δεσμευτικό χαρακτήρα του αγωγικού αιτήματος²⁴.

23 — Βλ. αποφάσεις *Impract* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 14, σκέψη 54) και *Unibet* (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 14, σκέψη 44).

24 — Βλ. αποφάσεις της 20ής Οκτωβρίου 2011, C-396/09, *Interdil* (Συλλογή 2011, σ. I-9915, σκέψη 38), και της 5ης Οκτωβρίου 2010, C-173/09, *Elchinov* (Συλλογή 2010, σ. I-8889, σκέψη 31).

38. Το αιτούν δικαστήριο πρέπει έτσι να εξετάσει αν διά της ερμηνείας του εθνικού δικονομικού δικαίου μπορούν να εξευρεθούν μέτρα που να επιτρέπουν να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική δικαστική προστασία του καταναλωτή και να πραγματοποιηθεί η αξίωσή του από την οδηγία παρά το ότι υπέβαλε, μία και μόνο φορά, εσφαλμένο αγωγικό αίτημα.

39. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να τηρείται όμως η δικονομική αυτοτέλεια των κρατών μελών. Οι αξιολογικές εκτιμήσεις που ευρίσκονται στο υπόβαθρο της ρυθμίσεως του κάθε κράτους μέλους πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ερμηνεία του εθνικού δικαίου. Σκοπός της διατάξεως του ισπανικού δικονομικού δικαίου είναι μεταξύ άλλων η προστασία των δικαιωμάτων υπερασπίσεως του αντιδίκου και η προώθηση της τελικής επιλύσεως της ένδικης διαφοράς. Δεν απαιτείται επομένως να έχει ο καταναλωτής απεριόριστες δυνατότητες να μεταβάλλει το αγωγικό του αίτημα κατά το δοκούν ή να ασκήσει νέα αγωγή. Τούτο θα ήταν ασυμβίβαστο προς τα δικαιώματα υπερασπίσεως του αντιδίκου. Είναι αντιθέτως αρκετό το να του παρέχεται η δυνατότητα να αντιδράσει, τουλάχιστον μία φορά, σε τυχόν εξελίξεις στο πλαίσιο της διαδικασίας, όπως παραδείγματος χάριν στο πόρισμα της αποδεικτικής διαδικασίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο δεν εκτίθεται εξάλλου σε κίνδυνο η οριστική επίλυση της ένδικης διαφοράς.

40. Το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει πρόταση περί αυτεπάγγελτης μείωσης του τιμήματος. Τούτο αναμφίβολα αποτελεί μια δυνατότητα να εξασφαλισθεί η τήρηση των δικαιωμάτων του καταναλωτή. Εντούτοις, θα οδηγούσε και σε σημαντικό περιορισμό της αρχής της διαθέσεως, θίγοντας έτσι μία από τις κυριότερες δικονομικές αρχές των κρατών μελών. Αν δεν υπάρχει απαίτηση για υποβολή συγκεκριμένου αιτήματος, ο καταναλωτής θα μπορούσε να συμπεριφέρεται παθητικά στο πλαίσιο της δίκης και να περιμένει από το δικαστήριο να του επιδικάσει ό,τι αντιστοιχεί στο ουσιαστικό του δικαίωμα. Τούτο υπερβαίνει το μέτρο που είναι αναγκαίο για την προστασία του καταναλωτή.

41. Ειδικότερα, η οδηγία δεν επιβάλλει να ικανοποιούνται δικαστικώς τα δικαιώματα τα οποία έχει ο καταναλωτής κατά το άρθρο 3 χωρίς τη δική του συμμετοχή. Αν επιδιωκόταν τούτο, θα είχαν τεθεί σε αυτήν σχετικές ρυθμίσεις. Αντιθέτως, η οδηγία ορίζει αφενός, όπως ορθώς εκθέτει η Πολωνική Κυβέρνηση, ότι ο καταναλωτής έχει την ευχέρεια να επιλέξει ποια από τα δικαιώματα της οδηγίας θα επικαλεσθεί (βλ. άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 5, της οδηγίας). Αφετέρου δέχεται ότι ο καταναλωτής πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ασκήσει, προκειμένου να επικαλεσθεί τα δικαιώματά του, τα συνήθη ένδικα βοηθήματα (αλλά και υποχρεούται να τα ασκήσει, αν θέλει να κατισχύσουν τα δικαιώματά του), ενδεχομένως μάλιστα υπό την προϋπόθεση της τηρήσεως από τον καταναλωτή ορισμένων προθεσμιών για τη σχετική ειδοποίηση²⁵. Η επιταγή περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας δεν απαιτεί εξάλλου τίποτε περισσότερο²⁶. Για τον σκοπό αυτό, το μόνο που απαιτείται είναι το να μπορεί ο καταναλωτής να επικαλεσθεί τα δικαιώματά του. Τούτο όμως υπονοεί και το ότι οφείλει να το πράξει. Επομένως η οδηγία δεν περιλαμβάνει γενική υποχρέωση σε αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος.

42. Ούτε από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την οδηγία 1993/13²⁷ προκύπτει, όπως προτείνει η Επιτροπή, υποχρέωση σε μείωση του τιμήματος. Σε αντίθεση δηλαδή με την Επιτροπή, θεωρώ ότι η νομολογία αυτή δεν επιδέχεται αναλογική εφαρμογή.

25 — Βλ. άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας, που επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέψουν ότι ο καταναλωτής οφείλει να ενημερώσει τον πωλητή, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημερομηνία διαπιστώσεως της ελλείψεως συμμορφώσεως, ότι προτίθεται να ασκήσει τα δικαιώματά του από την οδηγία.

26 — Βλ. συναφώς και τις αποφάσεις της 15ης Απριλίου 2010, C-215/08, Fritz (Συλλογή 2010, σ. I-2497, σκέψη 44), και της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-489/07, Messern (Συλλογή 2009, σ. I-7315, σκέψη 25), στις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι η προστασία του καταναλωτή δεν συνιστά, ούτε αυτή, απόλυτη αρχή και ότι η οικεία οδηγία δεν έχει σκοπό να παράσχει στον καταναλωτή δικαιώματα τα οποία βγαίνουν πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη των εκάστοτε επιδιωκόμενων σκοπών.

27 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 13.

43. Ναι μεν οι δύο οδηγίες είναι όμοιες στο μέτρο που αφορούν και οι δύο την προστασία του καταναλωτή στις συναλλαγές και επιδιώκουν την επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Εντούτοις, λόγω των διαφορετικών ρυθμιστικών σκοπών τους, δεν είναι συγκρίσιμες σε βαθμό που να μπορεί να εφαρμοσθεί αναλογικώς η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες.

44. Ενώ δηλαδή η οδηγία 1993/13 αποσκοπεί στο να αντισταθμίσει τη δυσμενέστερη θέση στην οποία ευρίσκεται ο καταναλωτής κατά τη *σύναψη* συμβάσεως με έναν επιχειρηματία, η οδηγία 1999/44 αναφέρεται στην *εκτέλεση* της ήδη συναφθείσας συμβάσεως. Οι δύο αυτές καταστάσεις είναι πολύ διαφορετικές μεταξύ τους.

45. Ειδικότερα, η άρση μιας ανισότητας κατά το χρονικό σημείο της συνάψεως της συμβάσεως μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την παρέμβαση τρίτου²⁸. Ο καταναλωτής κατά κανόνα δεν μπορεί να κρίνει αν μια ρήτρα είναι ή όχι καταχρηστική. Αν αναμενόταν από τον καταναλωτή να γνωρίζει τούτο και του επιβαλλόταν το βάρος να επικαλεσθεί την ακυρότητα της ρήτρας, θα ετίθετο σε κίνδυνο η πραγμάτωση της οδηγίας²⁹.

46. Ακόμη, οι επιχειρήσεις πρέπει να αποτρέπονται από την εφαρμογή καταχρηστικών ρητρών. Η οδηγία 1993/13 μπορεί να εκπληρώσει την αποτρεπτική αυτή λειτουργία μόνον αν η απόπειρα εφαρμογής καταχρηστικών ρητρών δεν είναι «συμφέρουσα» για την επιχείρηση. Το δε αποτέλεσμα αυτό μπορεί να εξασφαλισθεί μόνο με την παρέμβαση τρίτου. Διαφορετικά θα ήταν επωφέλεστερο για τον επιχειρηματία να εφαρμόσει καταχρηστικές ρήτρες, με την ελπίδα ότι ο καταναλωτής δεν θα είχε γνώση των δικαιωμάτων του βάσει της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες και δεν θα επικαλούνταν τα δικαιώματά αυτά κατά τη δίκη, οπότε η καταχρηστική ρήτρα εν τέλει θα παρέμενε παρ' όλ' αυτά σε ισχύ. Χωρίς την παρέμβαση τρίτου θα θιγόταν επομένως η *πρακτική αποτελεσματικότητα* της οδηγίας 1993/13.

47. Η κατάσταση όμως είναι διαφορετική στο πλαίσιο της οδηγίας 1999/44. Αφενός, κατά την εκτέλεση της συμβάσεως, η αποτρεπτική λειτουργία που επιδιώκεται με την αυτεπάγγελτη ενέργεια στερείται νοήματος. Ειδικότερα, στις περισσότερες περιπτώσεις, η πλημμέλεια της παροχής στη σύμβαση δεν εξαρτάται από τη βούληση των συμβαλλομένων, ιδίως μάλιστα όταν ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι παραγωγός του πωλούμενου πράγματος, οπότε δεν ασκεί καμία επιρροή στην ποιότητά του και κατά κανόνα δεν έχει γνώση των ελαττωμάτων, αν δεν είναι εμφανή.

48. Επιπλέον, κατά την εκτέλεση της συμβάσεως, ο καταναλωτής δεν ευρίσκεται σε παρόμοια ασθενή θέση. Σε αντίθεση δηλαδή με τον καταχρηστικό χαρακτήρα μιας ρήτρας, ο καταναλωτής μπορεί εύκολα να αντιληφθεί αν το πωλούμενο πράγμα έχει τη συνομολογηθείσα ποιότητα. Τούτο αποδεικνύει και η παρούσα υπόθεση, στην οποία ακριβώς ο καταναλωτής επικαλείται τα δικαιώματά του ενώπιον δικαστηρίου. Αντιθέτως, στις αποφάσεις που έχουν εκδοθεί για την οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες, κατά κανόνα ήταν οι επιχειρηματίες εκείνοι που επικαλούνταν την αξίωσή τους από καταχρηστική ρήτρα. Η αυτεπάγγελτη ενέργεια δεν θα ενίσχυε επομένως την προστασία του καταναλωτή, αλλά θα του παρείχε μάλλον πρόσθετο μέσο επιθέσεως. Κατά συνέπεια, υποχρέωση σε αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος στο πλαίσιο της οδηγίας 1999/44 δεν συνάγεται ούτε από τη νομολογία σχετικά με την οδηγία 1993/13.

28 — Βλ. απόφαση της 27ης Ιουνίου 2000, C-240/98 έως C-244/98, Océano Grupo Editorial (Συλλογή 2000, σ. I-4941, σκέψεις 27 και 29).

29 — Βλ. απόφαση Océano Grupo Editorial (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 28, σκέψη 26).

49. Επομένως, κατά τη γνώμη μου είναι αρκετό, προκειμένου να τηρηθεί η αρχή της αποτελεσματικότητας, το να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται το εθνικό δικονομικό δίκαιο κατά τρόπο ώστε να παρέχεται στον καταναλωτή ένα εργαλείο που να του επιτρέπει να επικαλεσθεί ο ίδιος τα δικαιώματά του. Για τον σκοπό αυτό θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί παραδείγματος χάριν η δυνατότητα μεταβολής της αγωγής, ενδεχομένως κατόπιν σχετικής υποδείξεως του αρμόδιου δικαστηρίου, εφόσον το εθνικό δίκαιο προβλέπει τη δυνατότητα αυτή.

50. Δυνατή θα ήταν επίσης και μια ερμηνεία του αγωγικού αιτήματος υπό την έννοια ότι η υπαναχώρηση από τη σύμβαση εμπεριέχει το δικονομικό αίτημα για μείωση του τιμήματος. Στο πλαίσιο αυτό, δεν πρόκειται για το ζήτημα αν η *ουσιαστικού δικαίου* αξίωση σε μείωση του τιμήματος κατά το άρθρο 3, παράγραφος 5, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας εμπεριέχεται στο δικαίωμα υπαναχώρησης από τη σύμβαση κατά το άρθρο 3, παράγραφος 5, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας. Τούτο θα αποτελούσε ζήτημα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης το οποίο δεν έχει τεθεί από το αιτούν δικαστήριο. Πρόκειται αντιθέτως για το ζήτημα αν το *δικονομικό* αίτημα με το οποίο ασκείται η υπαναχώρηση εμπεριέχει το αίτημα μείωσης του τιμήματος «ως έλασσον». Το αν το δικονομικό αίτημα μπορεί να ερμηνευθεί κατ' αυτόν τον τρόπο υπό το πρίσμα της οδηγίας πρέπει να κριθεί από το εθνικό δικαστήριο, που είναι αποκλειστικώς αρμόδιο για την ερμηνεία του εθνικού δικονομικού δικαίου. Σύμφωνα όμως με τα όσα εξέθεσε η Ισπανική Κυβέρνηση, δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι το ισπανικό δικονομικό δίκαιο αντιτίθεται σε μια τέτοια ερμηνεία³⁰. Απεναντίας, η ως άνω κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι σχετικές διατάξεις του LEC πρέπει να νοούνται υπό την έννοια ότι στην υπαναχώρηση από τη σύμβαση εμπεριέχεται και η μείωση του τιμήματος.

51. Μια ακόμη δυνατότητα θα ήταν η ερμηνεία της διατάξεως του εσωτερικού δικαίου που διέπει την έκταση του δεδικασμένου κατά τρόπο στενό ή ευρύ αντιστοίχως προς την ερμηνεία που πραγματοποιείται όσον αφορά τον δεσμευτικό χαρακτήρα του συγκεκριμένου υποβληθέντος αιτήματος και όσον αφορά την αρχή της αντιστοιχίας.

52. Αν όμως όλα τα ως άνω μέτρα αποκλείονται, θα ήταν νοητή ως ύστατο μέσο η αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος. Εν πάση περιπτώσει, η οδηγία δεν αντιτίθεται σε αυτόν τον τρόπο ενέργειας. Αντιθέτως, από την πρώτη και την πέμπτη αιτιολογική σκέψη της προκύπτει ότι το επιδιωκόμενο από την οδηγία υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών προορίζεται να θεσπίσει μόνο ελάχιστες προδιαγραφές όσον αφορά τα δικαιώματα των καταναλωτών. Το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας παρέχει έτσι στα κράτη μέλη την ευχέρεια να θεσπίσουν ή να διατηρήσουν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις για την εξασφάλιση ενός ακόμη υψηλότερου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών³¹. Επομένως, εφόσον η Δικονομία κράτους μέλους προβλέπει αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος ή ένα εθνικό δικαστήριο εφαρμόζει κατ' αυτόν τον τρόπο το εσωτερικό δίκαιο, τούτο συμβιβάζεται με την οδηγία.

53. Ανεξαρτήτως του μέτρου που θα επιλέξει το εθνικό δικαστήριο, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής δύο πράγματα: Πρώτον, ένα μέτρο δεν μπορεί να ληφθεί παρά τη θέληση του ενάγοντος. Το δικαίωμα του ατόμου σε αποτελεσματική δικαστική προστασία εμπεριέχει ακριβώς και την εξουσία για μη επίκληση των δικαιωμάτων του. Πρέπει έτσι να εξακριβωθεί η συγκεκριμένη βούληση του καταναλωτή. Εν προκειμένω τούτο δεν φαίνεται να δημιουργεί προβλήματα, διότι η S. Duarte επιζητεί πλέον τη μείωση του τιμήματος. Δεύτερον, δεν πρέπει να αγνοηθούν τα δικαιώματα υπερασπίσεως του αντιδίκου. Πρέπει επομένως σε κάθε περίπτωση να του παρασχεθεί τουλάχιστον η ευκαιρία να τοποθετηθεί ακόμη μια φορά σε σχέση με το επίμαχο ζήτημα και ενδεχομένως να υποβάλει και ο ίδιος ξανά κάποιο αίτημα.

30 — Την άποψη αυτή υποστήριξε και η Επιτροπή στις παρατηρήσεις της. Παραπέμπει συναφώς στην απόφαση του ισπανικού Tribunal Supremo της 27ης Σεπτεμβρίου 2011, STS 7744/2011, σ. 14 και 15, με την οποία κατέστησε λιγότερο απόλυτη την κατά το άρθρο 218 LEC αρχή της αντιστοιχίας κατ' επίκληση της αρχής *iura novit curia*.

31 — Βλ. υπ' αυτήν την έννοια και την εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

Μερικό συμπέρασμα

54. Εν συντομία μπορεί να λεχθεί ότι η οδηγία δεν περιλαμβάνει υποχρέωση σε αυτεπάγγελτη μείωση του τιμήματος. Το εθνικό δικαστήριο οφείλει όμως να λάβει πρόσφορα μέτρα, τα οποία να παρέχουν τη δυνατότητα στον καταναλωτή να διορθώσει ένα εσφαλμένο αγωγικό αίτημα, εφόσον σε διαφορετική περίπτωση θα του ήταν τελείως αδύνατον να επικαλεσθεί τα δικαιώματά του από την οδηγία. Ανεξαρτήτως των ληπτέων μέτρων, πρέπει να διαφυλαχθούν τα δικαιώματα υπερασπίσεως του αντιδίκου.

Γ – Επί του επουσιώδους χαρακτήρα του ελαττώματος

55. Το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι η υπαναχώρηση από τη σύμβαση αποκλείεται για τον λόγο ότι το ελάττωμα του οχήματος δεν έχει παρά επουσιώδη χαρακτήρα. Η ως διαπίστωση αμφισβητήθηκε από ορισμένους εκ των μετεχόντων στη διαδικασία.

56. Το αιτούν δικαστήριο δεν υπέβαλε όμως ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 6, της οδηγίας, που περιέχει τον όρο «ασήμαντη έλλειψη συμμορφώσεως». Η εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών και η απόφαση για το ποια ερωτήματα θα υποβληθούν στο Δικαστήριο είναι αποκλειστικός έργο του αιτούντος δικαστηρίου.

57. Επειδή όμως το ζήτημα του επουσιώδους χαρακτήρα του ελαττώματος αποτελεί ζήτημα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, πιστεύω ότι πρέπει να πραγματοποιήσω την ακόλουθη επισήμανση: Το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί σχετικά με την ερμηνεία του όρου «ασήμαντο» του άρθρου 3, παράγραφος 6, της οδηγίας. Άλλα ευρωπαϊκά δικαστήρια, μεταξύ των οποίων και ανώτατα δικαστήρια³², έκριναν σε παρόμοιες υποθέσεις ότι η εισχώρηση νερού δεν πρέπει να θεωρείται ως ασήμαντο ελάττωμα³³. Το γεγονός ότι το όχημα, παρά την εισχώρηση νερού, εξακολουθεί να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μεταφορικό μέσο, πράγμα το οποίο επικαλείται το αιτούν δικαστήριο στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ως αιτιολογία για τη διαπίστωσή του, δεν έπαιξε ρόλο στο πλαίσιο των αποφάσεων αυτών. Θα ήταν συνεπώς χρήσιμο για την ενότητα του δικαίου της Ένωσης, καθώς και για την επίλυση της εκκρεμούς ενώπιόν του διαφοράς, το να έχει υποβληθεί από το Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Badajoz προδικαστικό ερώτημα ενώπιον του Δικαστηρίου σχετικά με το ζήτημα του επουσιώδους χαρακτήρα του ελαττώματος και ως εκ τούτου της ερμηνείας του άρθρου 3, παράγραφος 6.

V – Πρόταση

58. Προτείνω έτσι στο Δικαστήριο, εν κατακλείδι, να δώσει στο προδικαστικό ερώτημα την ακόλουθη απάντηση:

Η οδηγία 1999/44 έχει την έννοια ότι επιβάλλει στο εθνικό δικαστήριο, στην περίπτωση που ο καταναλωτής ασκεί ενώπιον του δικαστηρίου μόνο υπαναχώρηση, η οποία όμως δεν επιτρέπεται, διότι η έλλειψη συμμορφώσεως είναι ασήμαντη, να λάβει κατάλληλα μέτρα ώστε να παράσχει στον καταναλωτή δυνατότητα πραγματώσεως των αξιώσεών του από την οδηγία. Η επιλογή των οικονομικών μέτρων προς επίτευξη του ως άνω αποτελέσματος απόκειται στο εθνικό δίκαιο. Στο πλαίσιο αυτό όμως πρέπει να ληφθούν υπόψη τα δικαιώματα υπερασπίσεως του αντιδίκου.

32 — Βλ. παραδείγματος χάριν απόφαση του γερμανικού Bundesgerichtshof της 5ης Νοεμβρίου 2008, VIII ZR 166/07.

33 — Όσον αφορά την ακριβή έκταση του ελαττώματος του οχήματος της S. Duarte δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία, οπότε δεν μπορεί να κριθεί εδώ το κατά πόσον είναι πράγματι παρόμοια τα πραγματικά περιστατικά της καθεμίας υποθέσεως. Αυτό όμως δεν ισχύει για τη νομική επιχειρηματολογία που διατυπώθηκε στο πλαίσιο της κάθε υποθέσεως, όσον αφορά την εκτίμηση του ελαττώματος.